

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Képzés és termelékenység”

(2005/C 120/13)

A holland elnökség Atzo Nicolai európai ügyekkel foglalkozó miniszter 2004. április 22-i levele útján felkérte az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke szerint fogalmazzon meg feltáró véleményt a következő témában: „Képzés és termelékenység”

A „Foglalkoztatáspolitikai, szociálpolitikai és állampolgársági” szekció, melynek az volt a feladata, hogy az EGSZB munkáját előkészítse ezzel a témával kapcsolatban, 2004. szeptember 22-én fogadta el véleményét. Az előadó **Christoforos KORYFIDIS** volt.

2004. október 27–28-án tartott 412. plenáris ülésén az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 81 igen szavazattal, 1 szavazat ellenében, 1 tartózkodás mellett az alábbi véleményt elfogadta.

1. A vélemény háttere

1.1 A holland elnökség EGSZB-hez intézett kérésére reagálva a következők határozzák meg a tájékoztató célú vélemény tartalmát:

- A holland elnökség programja, különösen annak a „Szociális Európa és a változásra való nyitottság” c. fejezete ⁽¹⁾,
- Az Európai Tanács brüsszeli ülésén ⁽²⁾ (2004. március 25–26.), a lisszaboni kihívás elfogadásáról hozott határozata, különösen az EGSZB-hez intézett felkérése, hogy „vizsgálják meg a lisszaboni stratégia hatékonyabb végrehajtásának módjait és eszközeit” ⁽³⁾;
- 2004 második félévében megállapodás keresése a 25 tagállam között az új Szociálpolitikai Menetrend ügyében (2006–2010) ⁽⁴⁾,
- A lisszaboni és a göteborgi célkitűzések vitája és az említett megállapodásba való belefoglalása ⁽⁵⁾,
- az élethosszig tartó tanulásra vonatkozó irányelvekkel kapcsolatos problémák okainak, valamint a folyamatos képzési politikák eredményességének javítását célzó javítási módok kutatása, megállapítása és bemutatása.

1.1.1 A holland elnökség által javasolt szociálpolitikai és foglalkoztatáspolitikai kérdések általános összefüggéseinek vitájára egy magas szintű konferencián kerül sor Amszterdamban, 2004. október 25–26-án, „Több ember munkában: Európa munkaerő potenciáljának aktiválási politikái” címmel.

⁽¹⁾ Lásd a holland elnökség programját.

⁽²⁾ Lásd: Elnökségi következtetések – III. fejezet.

⁽³⁾ Lásd a következtetések 45. pontját.

⁽⁴⁾ Az új Szociálpolitikai Menetrendet 2005 első félévében terjeszti elő az Európai Bizottság.

⁽⁵⁾ A lisszaboni stratégia középtávú értékelése az Európai Tanács tavaszi ülése során várható (2005. március).

1.1.2 A konferencia célja, hogy megvitassák a négy politikai tevékenységi területen szükséges strukturális változtatásokat ⁽⁶⁾, ugyanakkor fokozzák a részvételt és fenntartsák a társadalmi kohéziót.

1.1.3 Végül pedig a holland elnökség felkérte az EGSZB-t, hogy a következő kérdésekre összpontosítson:

- Mik a fő akadályai annak, hogy végrehajtsák a folyamatos képzésre vonatkozó nemzeti és közösségi politikákat az egyes tagállamokban és az EU egészében, és hogyan győzhető le ezek az akadályok?
- Milyen hatékony módokon lehet fellendíteni a folyamatos képzést?
- A képzésben érintett különböző felek (pl. kormány, szociális partnerek, valamint munkavállalók és munkáltatók) között megosztott kötelezettségek hogyan hatnak a folyamatos képzés szervezésére és sikerére? Mi a szerepek és kötelezettségek megosztásának legköltséghatékonyabb módja, és hogyan valósítható az meg?

2. Bevezetés

2.1 Az EGSZB nagy jelentőséget tulajdonít a holland elnökség jelen vélemény kialakítására vonatkozó felhívásának – különösen annak tartalmát és hatályát érintően –, amely az EU szélesebb körű célkitűzéseit és főbb problémáit tükrözi a fenn tartható fejlődés, különösen a foglalkoztatás, a termelékenység és a gazdasági növekedés területén.

⁽⁶⁾ A holland elnökség strukturális változtatásokat tűzött ki célul négy tevékenységi területen: a hivatás és a társadalmi/családi élet közötti kapcsolat tényleges újradefiniálását, a társadalombiztosítási rendszer aktiválását, valamint a munkahelyi változtatások és a **képzés és a termelékenység** ösztönzését.

2.2 Az EGSZB anélkül, hogy szem elől tévesztené az a kötelezettségét, hogy a holland elnökség által feltett kérdésekre koncentráljon, fontosnak véli, hogy ezt a hangsúlyt olyan általánosabb keretbe ⁽¹⁾ helyezze, amely az EU érintett szektorokban, adott körülmények között elért, átfogó fejlődésével kapcsolatos minden kérdést vizsgál.

3. A fogalmak meghatározása ⁽²⁾

3.1 A (szak)képzés kifejezés jelentése: „a főként technikai tudás és készségek (egyen által történő) megszerzése, frissítése vagy aktualizálása”

3.2 Az **alapoktatás és -képzés** azzal a foglalkozással kapcsolatos kezdeti alaptudás és készségek megszerzésének szakasza, amelyet az adott személy üzni fog. Az alapoktatást és -képzést számos tagállamban **szakmai képzés** révén támogatják, amely a tanulás különféle formáit ötvözi a vállalatokhoz kötődő, munkahelyi gyakorlattal.

3.3 A **szakmai továbbképzés/folyamatos szakmai fejlesztés** a munkaerőpiachoz vagy a vállalathoz kapcsolódó tanulást jelenti – a már megszerzett készségekre és tapasztalatra építve –, és azt a célt szolgálja, hogy aktualizálja és kiszélesítse a tudást és szakértelmet, valamint hogy meg lehessen szerezni a más vagy új munkaterületek és professzionális feladatok által igényelt készségeket. A szakmai továbbképzés első és legfőbb célcsoportját a munkaképes polgárok alkotják, azaz azok, akik már részesültek valamilyen alapoktatásban és -képzésben – bizonyos esetekben betanított munkásként, hivatalos szakképzettség nélkül –, és vagy munkavállalóként dolgoznak, vagy nyilvántartott munkanélküliek (és ilyen minőségükben folyamatos továbbképzési programokban vagy átképző tanfolyamokon vesznek részt). Ezenkívül mindenki számára nyitva áll annak lehetősége, hogy részt vegyen a kínálatban szereplő, sokféle általános és munka melletti képzési programokon, amelyek nyilvános vagy zárt körben, a legváltozatosabb tanulási formákban állnak rendelkezésre.

3.4 Az európai szakképzési rendszerek jelentős eltérést mutatnak az egyes tagállamokban, továbbá az egyes országokon belül is szembeszökő az eltérés, mivel a rendszereket folyamatosan igazítják a szakmai és dolgozó világ követelményeihez. Állandó kihívást jelent, hogy mind értelmezési, mind

nyelvi szempontból pontos és közvetlenül alkalmazható definíciót találjanak a szakmai továbbképzésre. Egy általánosan fontos szempont azonban a kínálatban szereplő szakképzés megoszlása az oktatási intézmények és a vállalati tanulási lehetőségek között. A súlyozás eltérő eredményt mutathat a készségek szintjétől, az iparágtól és munkaágazattól függő alap- és továbbképzés esetében. Ugyanez vonatkozik a kínált képzéstípusokra, ami különböző időtartamú szemináriumokat, modulokat és tanfolyamokat, valamint hosszabb munka melletti tanfolyamokat jelenthet. Ezenkívül a szakképzési és képesítő rendszerek és végül az oktatási létesítmények és a munkaadók elismerik a nem formális és kötetlen tanulási folyamatokat is ⁽³⁾.

3.5 Az **élethosszig tartó tanulás** kifejezés magában foglalja „az élet során folytatott összes tanulási tevékenységet, amelynek célja a tudás, a készségek és a képességek fejlesztése az egyéni, polgári, társadalmi, illetve munkával kapcsolatos távlaton belül” ⁽⁴⁾. A Tanács lisszaboni ülésén megfogalmazott következtetések eredményeképpen az élethosszig tartó tanulás kiemelkedő politikai jelentőséget kapott, mint a tudásalapú gazdaság és társadalom részét képező európai képzési modell gyökeres megújításának általánosan elismert igényét kielégítő kulcsfogalom ⁽⁵⁾. A szakoktatási és szakképzési rendszerek jelenlegi struktúrájának, működésének és oktatási és tanulási módszereinek megfelelő, átfogó továbbfejlesztése/átalakítása kulcsfontosságú a lisszaboni célkitűzések megvalósításában. Következésképpen a Közösség általános és szakoktatási és -képzési cselekvési programjainak új generációja 2007-től kezdődően az élethosszig tartó tanulás általános főcíme alá kerül ⁽⁶⁾.

3.5.1 Az élethosszig tartó tanulás gyakorlati és általános megvalósítása számos vonatkozásban hagy maga után kívánnivalót az ellátási struktúrák, hozzáférési lehetőségek és társadalmi igény szempontjából, valamint abból a szempontból, hogy a lakosság milyen aránya vesz részt abban. A CEDEFOP és ETF európai intézmények jelentős megállapodásra jutottak, amikor lehetővé tették a tagállamok számára általában és a különféle érdekelt felek számára és a képzési terület megfelelő szereplői számára konkrétan, hogy ötleteket, információkat és tapasztalatot cseréljenek egymással ⁽⁷⁾. A gyakorlatban azonban még marad számos fontos kérdés, mégpedig:

– hogyan foghatja egységbe az élethosszig tartó tanulás az összes (hivatalos és nem hivatalos) tanulási folyamatot?

⁽¹⁾ A problémák ilyen megközelítése – azaz az egyéni általánosba integrálása – egyébként jellemző az EGSZB munkájára. Erre jó példát adnak a legutóbbi vélemények: HT C 110., 2004.04.30. (Hornung-Draus-Greif) és HT C 117., 2004.04.30. (Ribbe-Ehnmark).

⁽²⁾ A CEDEFOP kiadványai részletesebb információt nyújtanak a szakképzés területének definícióiról; vö. elsősorban a CEDEFOP szövegét, valamint a szakképzési kutatásról és szakképzési politikáról szóló jelentéseket (www.cedefop.eu.int és www.trainingvillage.gr). A vélemény függeléke kiegészíti a fentieket.

⁽³⁾ A definícióval kapcsolatban lásd SEC(2000) 1832 (Az élethosszig tartó tanulásról szóló memorandum) és COM(2001) 678 végleges (Az élethosszig tartó tanulás európai térségének megvalósítása).

⁽⁴⁾ COM(2001) 678 végleges.

⁽⁵⁾ A definícióval kapcsolatban lásd SEC(2000) 1832 és az Európai Bizottság „A tudás Európája felé” c. közleményét (1997.)

⁽⁶⁾ COM(2004) 156 végleges.

⁽⁷⁾ vö. a CEDEFOP vonatkozó kiadványai a „Az élethosszig tartó tanulásra vonatkozó munka elkezdése” általános főcím alatt (www.trainingvillage.gr) és az ETF vonatkozó tanulmányait és jelentéseit az új tagállamokban és jelölt országokban uralkodó helyzetről (www.etf.eu.int).

- hogyan kapcsolható össze a tudásalapú társadalom és gazdaság kiépítésével?
- hogyan kapcsolható össze a fenntartható fejlődéssel és a globalizáció mai kihívásaival?
- közelebről nézve hogyan válhat a helyi termelési, társadalmi és kulturális fejlődés eszközévé?
- hogyan fejleszthető ki az élethosszig tartó tanulás európai térsége?
- hogyan kovácsolható tőke a különféle eredményeiből, és hogyan érvényesíthetők ez eredmények?
- végül hogyan finanszírozható?

3.5.2 A fentiekben bemutatottak szerint az élethosszig tartó tanulás kísérleti jogi szabályozásának keretében megpróbálják újradefiniálni a szerepek és kötelezettségek megosztását, és minden szinten új együttműködési keretet kell meghatározni – különösen helyi szinten, ahol a lisszaboni célok elérését szem előtt tartva egyértelmű az az igény, hogy élénk általános együttműködés alakuljon ki a közigazgatási szervek, a szociális partnerek és a civil társadalom között.

3.6 Az Európai Bizottság szerint a **munkatermelékenység** ⁽¹⁾ hivatalosan egy adott egység előállításához szükséges munka mennyiségét jelenti. Makrogazdasági megközelítésből a munka termelékenységét az adott ország egy aktív lakosára jutó bruttó hazai termékkel (GDP) mérjük ⁽²⁾. A termelékenység növelése a gazdasági növekedés legfontosabb forrása ⁽³⁾.

4. Az Európai Unió szakképzési politikája

4.1 Az Unió „olyan szakképzési politikát valósít meg, amely támogatja és kiegészíti a tagállamok intézkedéseit, ugyanakkor teljes mértékben tiszteletben tartja a tagállamoknak a szakképzés tartalmára és szervezésére vonatkozó felelősségét” ⁽⁴⁾. A 2002-es koppenhágai döntések minőségi előrelépést

⁽¹⁾ Lásd: SCADPlus; Termelékenység: az európai gazdaságok és vállalkozások versenyképességének kulcsa A „munkatermelékenység” kifejezésen kívül más vonatkozó kifejezéseket is használunk, kissé eltérő jelentéssel. Ide tartozik a gazdaság termelékenysége, a vállalati termelékenység, a nemzeti termelékenység, az egyéni termelékenység, a tőke-termelékenység stb.

⁽²⁾ Lásd COM(2002) 262 végleges (Összefoglalás) és SCADPlus: Termelékenység: az európai gazdaságok és vállalkozások versenyképességének kulcsa.

⁽³⁾ vö. COM(2002) 262 végleges (Összefoglalás) és SCADPlus: Termelékenység: az európai gazdaságok és vállalkozások versenyképességének kulcsa.

⁽⁴⁾ A alkotmány III. részének 183. cikke. Az Unió szakképzésre vonatkozó kötelezettségeit a következő mondat határozza meg: „Az Unió szakképzési politikát **valósít meg**”. Az oktatásra a következő mondat érvényes: „Az Unió **hozzájárul** a minőségi oktatás fejlesztéséhez ...”.

jelentenek ennek a politikának a további fejlődésében, amely a következetesség és a lisszaboni menetrend általános oktatással és szakmai továbbképzéssel kapcsolatos, 2010-ig megvalósítandó célkitűzéseivel való együttműködés felé halad ⁽⁵⁾. A Tanács és az Európai Bizottság közös időszaki jelentése az európai oktatási és képzési rendszerek célkitűzéseit követő részletes munkaprogram végrehajtásáról (2004. április) ⁽⁶⁾ egy újabb lépés ugyanebben a pozitív irányban.

4.1.1 A CEDEFOP és az ETF európai intézmények egyéni módon támogatják a szakoktatást és –képzést. Különösen az európai szakképzési politikai irányelvek végrehajtását segítik elő az információk és a tapasztalatok cseréjével és a bevált gyakorlat példáival, megbízásra készített tanulmányok és jelentések révén, valamint a vonatkozó kutatómunka végzése és elemzése és a gyakorlati alkalmazásról szóló beszámolók révén. Az Eurydice ⁽⁷⁾ európai információs hálózat hasonló módon köti össze az általános oktatási rendszerek rendszereit és szakembereit. E három szervezet konstruktív módon együttműködve dolgozik, és az együttműködésük az élethosszig tartó tanulás növekvő fontosságával párhuzamosan folyamatosan erősödik, ami az általános és szakoktatás és –képzés együttműködésének és integrációjának erősödését hozza magával.

4.1.2 A Leonardo da Vinci program ⁽⁸⁾ célja, hogy végrehajtsa az Unió szakképzési politikáját. Hozzájárul ahhoz, hogy „az oktatás és szakképzés területén európai együttműködési térséget kialakítva előmozdítsa a tudás Európáját” és támogatja „a tagállamok élethosszig tartó tanulásra vonatkozó politikáját és az olyan tudás, készségek és képességek kialakítását, amelyek valószínűleg elősegítik az aktív polgárságot és a foglalkoztathatóságot” ⁽⁹⁾. A tagállamok felelnek a program végrehajtásáért.

4.1.3 Az élethosszig tartó tanulás fejlesztése és megvalósítása tárgykörében külön figyelmet kell szentelni a jelenlegi Socrates–II program „Grundtvig” fedőnevű intézkedésére, amely az integrált oktatási megközelítést támogatja a felnőttoktatás minden terén ⁽¹⁰⁾.

⁽⁵⁾ http://europa.eu.int/comm/education/copenhagen/copenhagen_declaration_en.pdf

⁽⁶⁾ Lásd: „Oktatás és képzés 2010: A TANÁCS ÉS AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG LEGFONTOSABB ÜZENETEI AZ EURÓPAI TANÁCS SZÁMÁRA” (2004/C 104/01).

⁽⁷⁾ www.eurydice.org

⁽⁸⁾ Korábbi szakképzési programok: Comett (1986-1989 és 1990-1994), Iris (1988-1993 és 1994-1998), Petra (1988-1991 és 1992-1994), Eurotecnet és Force.

⁽⁹⁾ A Tanács határozata az Európai Közösség szakképzési cselekvési programjáról, 1. cikk (3) bekezdés (Leonardo da Vinci program).

⁽¹⁰⁾ http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/grundtvig/overview_en.html

4.2 A nemzeti általános és szakoktatási és -képzési rendszereket elsősorban azért alakították és fejlesztették ki, hogy kielégítsék a munkaerőpiacon az idők során és esetenként megjelenő igényeket. Ennek eredményeképpen a rendszerek fejlődése a piaci változásoknak megfelelően hol intenzívebbé vált, hol lelassult. Ugyanezen oknál fogva jelentős eltérések vannak a rendszerek között. A különbségek ma problémákat idéznek elő a koordináció, a legjobb gyakorlat alkalmazása és az egyes esetekben használt kifejezések és fogalmak kölcsönös megértése terén.

4.3 Az Európai Uniónak a szakmai továbbképzésre vonatkozó kiadásai 2004-ben 194 533 900 euróra rúgnak, amelyből 163 millió eurót fordítanak a Leonardo da Vinci programra. Ezzel összehasonlítva az összes kulturális kiadás – az oktatás és képzés kivételével – 268 848 500 eurót tesz ki. A 92 370 071 153 eurós⁽¹⁾ összes közösségi költségvetésből (az Európai Unió 2004. évi általános költségvetése) 783 770 054 euró az Oktatási és Kulturális Főigazgatóság összes költségvetése.

4.3.1 Ez – a szakképzés gazdasági és politikai jelentésével összehasonlítva szerény – költségvetési juttatás tükröződik tagállami szinten. A döntéshozatal minden szintjén általánosan egyetértenek abban a vezető szakemberek, hogy az oktatási és képzési szektor számára rendelkezésre álló összes alapok nem elegendők a kitűzött célok eléréséhez.

4.4 Arra is rá kell mutatni, hogy alacsony azon EU-polgárok átlagos aránya (8,4%), akik folyamatos szakmai továbbképzésben részesülnek⁽²⁾. Az Unió 2010-re azt a célt tűzte ki, hogy ezt a százalékos arányt a munkaképes korú lakosság (25–64 éves korosztály) 12,5 %-ára emelje⁽³⁾.

4.5 A hatékony, előrettekintő szakmai továbbképzés az élethosszig tartó tanulás sikeres gyakorlati megvalósításának szerves részét képezi. Világos, hogy a jelenlegi rendszerek, azok tanulási folyamataival és eredményeivel, nem felelnek meg sem

⁽¹⁾ Az Oktatási és Kulturális Főigazgatóság költségvetése az Unió teljes költségvetésének mindössze 0,85 %-a. A képzésre fordított összeg az Oktatási és Kulturális Főigazgatóság költségvetésének 0,25 %-át, az Unió teljes költségvetésének pedig 0,002 %-át (minden más típusú és szintű oktatás esetében ez 0,003 %) teszi ki (a szám adatok az Unió 2004-es általános költségvetéséből erednek vagy azon alapulnak).

⁽²⁾ Egy témába vágó Eurostat-felmérésben (CVTS 2/ 1999. évi adatok/ 2002. évi kiadás) a tagállamok mintájára vonatkozóan különösen fontos megjegyzéseket fűznek az ágazati szintű képzés mennyiségi és minőségi elemeihez.

⁽³⁾ A Bizottság eredeti javaslata a következő: „2010-ig az élethosszig tartó tanulásban az EU átlagos részvételi szintje el kell, hogy érje a felnőtt munkaképes korú lakosság (25-64 éves korosztály) legalább 15 %-át, és egyik országban sem lehet 10 %-nál alacsonyabb.” Ezt a javaslatot végül a Tanács módosította 2003. május 5-én, a fentiekben leírtak szerint (forrás: <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/cha/c11064.htm>).

a mennyiségi, sem a minőségi követelményeknek. Ez az általános megítélés nem zárja ki a kivételek lehetőségét bizonyos ágazatokban és kontextusokban, ahol jó minőségű, eredményes szakmai továbbképzési lehetőségek léteznek. Példát adhatnak erre az egy adott vállalaton belül szervezett, adott igényeknek megfelelő tanfolyamok, egy másik példa lehet az európai szociális partnerek által vagy velük együttműködésben kidolgozott, ágazati képzési lehetőségek⁽⁴⁾;

5. Az Európai Unió termelékenység-növelési politikája

5.1 Az ide vonatkozó európai bizottsági tanulmányoknak az utóbbi évekre vonatkozó minden adata negatív fejleményeket mutat az Unió termelékenységét illetően. „Az 1990-es évek második felében és egy jelentős lassulási időszakot követően az Egyesült Államokban felgyorsult mind a munkatermelékenység növekedése (az 1990–1995-ig terjedő időszakban tapasztalt átlagos 1,2 %-ról 1,9 %-ra növekedett az 1995–2001-ig terjedő időszakban), mind a foglalkoztatás növekedése (0,9 %-ról 1,3 %-ra). Az EU-ban a munkatermelékenység növekedése lelassult (az évtized első felében tapasztalt átlagos 1,9 %-ról 1,2 %-ra esett vissza az 1995–2001-ig terjedő időszakban), a foglalkoztatás növekedése azonban jelentősen felgyorsult (az évtized első felében tapasztalt 0,6 %-os hanyatlást követően 1,2 %-ra nőtt az 1995–2001-ig terjedő időszakban)”⁽⁵⁾.

5.2 Világosan látható, hogy jelentős eltérések vannak az egyes EU-tagállamok termelékenységi rátái között. Az Európai Bizottság *Termelékenység: az európai gazdaságok és vállalkozások versenyképességének kulcsa*⁽⁶⁾ című közleményében megkísérli megmutatni ennek a helyzetnek a lehetséges okait és kihatásait a lisszaboni célkitűzésekre. A tagállamok között ezen a téren meglévő jelentős különbségek megállapítása és elmagyarázása után, a közlemény rámutat, hogy „a gazdasági növekedés csak akkor gyorsul, ha növekszik a termelékenység. A vállalati termelékenység erősen függ az információs és kommunikációs technológia, illetve az újítás fejlődésétől, valamint a munkaerő iparági igényekhez való jobb hozzáigazításától”⁽⁷⁾.

⁽⁴⁾ Az ágazati szintű képzés a nemzetközi készségek és képességek megszerzése érdekében különösen fontosnak tűnik. Az ezen a szinten dolgozó szakemberek közelről látják a globalizációból és az új technológiák kifejlesztéséből adódó problémákat és kihívásokat, és jó helyzetben vannak ahhoz, hogy megoldásokat javasoljanak és dolgozzanak ki (Leonardo da Vinci – EAC/11/04, III).

⁽⁵⁾ COM(2002) 262 végleges, 2. pont (második bekezdés)

⁽⁶⁾ COM(2002)262 végleges

⁽⁷⁾ vö. <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/n26027.htm> (Következtetések).

5.3 Az EGSZB úgy véli, hogy az Unión belüli nagyobb termelékenység a saját jövőjének kulcsa. Ezenkívül úgy gondolja, hogy az európai társadalmi modell keretében és annak támogatásával kell mindenfajta kísérletet tenni a termelékenység növelésére. Ezek a törekvések az európai polgárokra irányulnak – és azokat minden európai polgár magáénak is mondja –, a közép- és hosszú távú fejlesztéshez kell azokat igazítani, valamint a szisztematikus törekvéseket a tudásalapú politikák és intézkedések összessége kell, hogy meghatározza. Végül a Bizottság meggyőződése, hogy a szociális partnerek és szélesebb körben a civil társadalom és a közigazgatási szervek közötti – elsősorban helyi szintű – együttműködés döntő szerepet játszik az intézkedések végrehajtásában.

6. A képzés és a termelékenység összefüggése

6.1 Az EGSZB nézete szerint általánosabb szemszögből a következőket kell tisztázni a kérdéses ügyre vonatkozóan:

- A termelékenységre egyértelmű, jóllehet részleges hatással van a tudás: „Az olyan kérdések, mint a beruházások szintje, a munkahelyszervezés, a részesedési politikák, az újítást ösztönző munkahelyi környezet megteremtése, az egyetemek és vállalkozások együttműködésének új formái, a kockázati tőke rendelkezésre bocsátásának új formái az Európai Unión belüli termelékenységnövekedés tágabb értelmű megközelítésének része kell, hogy legyen”⁽¹⁾. A termelékenységnövekedés következképpen nem érhető el pusztán a képzési rendszer fejlesztésével.
- A mai körülmények között a képzés eredményes hatást tud gyakorolni a termelékenységre, és ezzel elősegíti a versenyképesség növekedését és a lisszaboni célkitűzések elérését. Emiatt fontos, hogy a képzés része legyen egy szélesebb és általános oktatáspolitikának⁽²⁾. E szélesebb keretbe tartozik egy alapszintű, de működő belső kommunikációs rendszer (regionális, nemzeti és közösségi szinten), a keret az élethosszig tartó tanulás alkotórészeként figyelembe vesz minden oktatási és képzési formát, és végül felépítése és működése a célkitűzéseket és a tartalmat érintően olyan környezetet szolgál, amelyet nagy mértékű többdimenziós mobilitás jellemez⁽³⁾.
- A termelékenységet és a képzést minden szinten meg kell vizsgálni, beleértve a munkahelyi szintet, ahol a szakmai továbbképzés tekintetében a legtöbb pénzügyi és hozzáférést

biztosító döntés születik. Ezenkívül összességükben kell vizsgálni és összekapcsolni azokat még akkor is, ha első pillantásra egyéninek tűnnek is a problémák.

- Mindenesetre az Unió azon régióknak nyújtott támogatása, amelyek elmaradtak a modern képzési formák fejlesztésében – különösen az új tagállamoknak nyújtott támogatás – rendkívül fontos.

6.2 E háttér ismeretében a szakmai alapképzés és még inkább a szakmai továbbképzés/szakmai fejlődés rendszereit és az ilyen képzésekre irányuló kezdeményezéseket tovább kell fejleszteni, hogy hatékonyabban működjenek, mint a ma uralkodó körülmények között⁽⁴⁾.

6.2.1 Az, hogy ma modern rendszert hozzunk létre a tudás, a készségek és a képességek aktualizálása céljából, az irányelvek, a tudás, a célok, a működési keret és az ösztönzők eddig soha nem látott kombinációját kívánja meg. Közelebbről nézve a következők szükségessége:

- új globális dimenziók megismerése (beleértve a tervezési, gazdasági, technológiai, kulturális és demográfiai szempontokat),
- stabil általános és szaktudás, ami a globális piac logikai összefüggéseit és működését, valamint a globális politikai és gazdasági irányítás új formáit követi,
- a tudásalapú társadalom és gazdaság igényeinek nagyobb rugalmassággal és a vonzó, újító jellegű programok előtérbe helyezésével történő megközelítése;
- az új globális termelési rendszerek által feltárt új, hibás irányvonalak felismerése és annak szüksége, hogy azok leküzdése érdekében ellenintézkedéseket dolgozzanak ki,
- a verseny formájának és struktúrájának, mint a mobilitáshoz és az újításhoz vezető egyik útnak az újradefiniálása az Unión belül és kívül,
- a képzésben való részvétel ösztönzőinek újradefiniálása, különösen annak meghatározásával, hogy hogyan osszuk fel a képzéssel létrehozott hozzáadott értéket,
- a fenntarthatóság fogalma három dimenziójának tudatos ismerete és annak fejlődése a magán- és a közösségi életben⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ Lásd a HT C 85., 2003.04.08. (Sirkeinen-Ehnmark) vélemény 4.4. pontját

⁽²⁾ Lásd HT C 311., 2001.11.07. – különösen a 3.4.1. pont (Koryfidis – Rodriguez García Caro – Rupp).

⁽³⁾ Az európai szakképzésnek az ma a fő problémája, hogy az nem tükrözi a jelenlegi klímát: míg ez utóbbi rendkívül változó, az előbbi úgy működik szabályként, mintha teljes szélcsend uralkodna.

⁽⁴⁾ További részleteket lásd: Európai társadalmi statisztika - Szakmai továbbképzési felmérés (CVTS2) 1999. évi adatok Lásd még: A Tanács és az Európai Bizottság közös időszaki jelentése az európai oktatási és képzési rendszerek célkitűzéseit követő részletes munka-program végrehajtásáról (2004/C 104/01).

⁽⁵⁾ Lásd még 7.2.3. pontot.

6.2.2 A fent említett feltételek nem teljesíthetők a szakképzés minden formája és típusa esetén, akár továbbképzésről van szó, akár nem. Módszeres oktatási intézkedések⁽¹⁾ részét képezik, amelyeket különféle szempontok befolyásolnak, és amelyeket abból a célból terveztek (tanulás + tanítás), hogy hosszabb távon olyan oktatási kultúrához (szocializáláshoz) vezessenek, amelyben a tudás a haladás hajtóereje, és a szervek közötti együttműködés a fenntartható fejlődés hatékony ösztönzője.

6.3 Az EGSZB nézete szerint a holland elnökség által feltett első két kérdésre a következő lehetne az elfogadható válasz:

6.3.1 Az európai szakképzési rendszerek mai jellege és működési módja – az alapképzés szakaszában és a továbbképzés esetében még inkább – nehezen felel meg a tudás társadalmá és a fenntartható gazdasági fejlődés követelményeinek. A rendszerek többek között az alábbi problémákkal találják szembe magukat:

– **Általános irányultság:** ezek a rendszerek még mindig arra irányulnak, hogy kis mobilitású gazdasági környezet sajátos problémáit oldják meg.

– **Intézkedési szint:** az európai szakoktatási és szakképzési rendszereknek az általános irányultság következtében ki kell alakítaniuk a teljes látásmód részeként a konkrét általánosba integrálásának kultúráját, amint azt a gazdasági globalizáció ma már megkívánja.

– **A rendszer mobilitása:** a rendszerek irányultsága és intézkedési szintje részleges – akár belső, akár külső – mobilitást akadályoz, ami az új ötletek terjesztését, hálózatok kialakítását, az újítások ösztönzését és valóságos problémákra reagáló politikák megfogalmazását illeti.

– **Kapcsolat a jelenkori tudással:** az oktatószemélyzet befogadóképességétől és rugalmasságától függetlenül a fent említett rendszerekre általában továbbra sem vonatkozik semmilyen kötelezettség, miszerint a tudományos, technológiai, termelési vagy egyéb területek fejlődésével is foglalkozniuk kellene.

– **Kapcsolat a munkaerőpiac fejlődésével:** Az oktatási és képzési rendszerek nem elégítik ki a munkaerőpiac igényeit, mivel ritkán foglalkoznak bizonyos újonnan megjelenő szak-

területekkel, illetve szélesebb körű szociális és személyközi képességekkel.

– **Koordináció:** a rendszerek összehangolása számos tagállamban problémát okoz. Ez azt jelenti, hogy az egyes különböző szakmai továbbképzési rendszerek a többi oktatási rendszertől, az Európai Unión belüli társrendszerektől elszigetelten működnek, és természetesen a környező gazdasági és társadalmi helyzettől is teljes az elszigeteltség.

6.3.2 Ezen túlmenően ellentétek feszülnek a stratégiai célok, eszközök és oktatási gyakorlatok területén, ami megbénítja az európai oktatási és képzési rendszereket. Közelebről nézve:

– az élethosszig tartó tanulás gyakorlati megvalósítását késlekedés nélkül végre kell hajtani, minden felelős politikai és gyakorlati szinten,

– az erősebb társadalmi kohézió és a nagyobb mobilitás a legfontosabb európai oktatási célok közé tartozik, és a gyakorlati megvalósítás során ennek megfelelő prioritást kell, hogy adjanak a felelős testületek és szakemberek,

– számos képzés esetében hiányzik a gyakorlati alkalmazás, és ennek eredményeképpen kárt szenved az alkalmazhatóság,

– a képzések tartalma gyakran túl közelről irányul a rövid távú piaci helyzetekre, és ennélfogva hosszú távon a munkaerőpiac igényeivel kapcsolatos tévedésekhez vezet;

– az összeegyeztethetetlen képzési bizonyítványok és képesítések, valamint az elégtelen nyelvtudás nagyon komoly korlátokat szab a tagállamok közötti mobilitásnak.

7. Az európai termelékenységért folytatott küzdelem során felmerülő problémák és értékelések

7.1 Ezek a megjegyzések ahhoz a nagyon komoly megállapításhoz vezetnek, hogy az európai termelékenységre irányuló törekvések mindezidáig rossz területre és időhorizontra összpontosultak. Az alapoktatásra és alapképzésre kellett volna koncentrálni, az *alapvető szakértelem*⁽²⁾ megszerzése érdekében, ugyanakkor a fentiekben meghatározottak szerint (3.5. pont) hasonló hangsúlyt helyezve az élethosszig tartó tanulásra⁽³⁾.

⁽²⁾ *Alapvető szakértelem:* olyan készségek összessége, amelyek kiegészítik az alapvető és általános készségeket, és amelyek az egyént képessé teszik arra, hogy könnyebben szerezzon új képesítéseket, alkalmazkodjon a változó technológiai vagy szervezeti környezethez, és/vagy hogy – többek között karrierfejlesztés révén – mobilitást szerezzon a munkaerőpiacon (Forrás: Európai szakmai képzési kutatás második jelentése – vezetői összefoglaló – CEDEFOP-kiadvány)

⁽³⁾ Az Európai Tanács 2004. március 25–26-i ülésén a következőket foglalta Következtetései (39. pont): „Elismeri továbbá, hogy az élethosszig tartó tanulás pozitív hatással van a termelékenységre és a munkaerő kínálatra, támogatja egy integrált EU-program jóváhagyását 2005 során, valamint azt, hogy 2006-ig minden tagállamban nemzeti stratégiát dolgozzanak ki.”

⁽¹⁾ Lásd a mellékletét.

7.2 A következő javaslatok következésképpen az oktatási jellegű tevékenységek összességére vonatkoznak, függetlenül attól, hogy milyen hierarchikus szint hatáskörébe tartoznak, és olyan egységes megközelítés részét képezik, ami nagyszabású, koordinált kampányt igényel annak érdekében, hogy az összes európai általános és szakoktatási és szakképzési rendszert a lehető leggyorsabban a ma Európában és a világban uralkodó feltételekhez igazítsuk. Konkrétan a következő a javaslat:

7.2.1 Az európai általános és szakoktatási és szakképzési rendszerek struktúráinak és összefüggéseinek átfogóbb felülvizsgálata. Ez az új megközelítés a különféle oktatási formák alrendszerei közötti jobb kommunikáció és együttműködés fejlesztését fogja támogatni, hogy azok ily módon sikeresen tudjanak válaszolni a globalizáció és az általa előidézett mobilitás kihívásaira. Ezt az fogja meghatározni, hogy felismerik Európának a globális politikai és gazdasági irányítás új formáiban betöltött globális partneri szerepét.

7.2.1.1 Erősen hangsúlyozzuk, hogy a fenti új megközelítés nem károsíthatja az európai oktatási és kulturális identitás klasszikus humanista dimenzióját. Ezzel ellenkezőleg: ápolni és támogatni kell ezt a dimenziót.

7.2.1.2 A fontos új megközelítés kontextusában a szakképzés nem kaphat külön fontosságot, de természetesen elszigetelten sem kezelhető. A kapcsolódó képzési területekhez – a nem formális és kötetlen tanulási folyamatokhoz – hasonlóan integrált élethosszig tartó tanulási hálózatba kell beágyazni azt. Olyan rendszerről lenne szó, amely kielégíti a polgárok általános és szakoktatási és szakképzési igényét és amely közvetlenül és korlátozás nélkül kapcsolódik a fenntartható fejlődés nagyszerű céljához.

7.2.2 Az EGSZB-nek van egy másik álláspontja is arra vonatkozóan, hogy az európai általános és szakoktatási és szakképzési rendszerek új struktúráinak és összefüggéseinek kritikai vizsgálatát érintően mi Európa nézőpontja és hogyan tud abban részt venni.

7.2.2.1 Az EGSZB úgy véli, hogy a problémák léptéke, azok sürgőssége és különösen azok megoldásának jelentős költsége azonnali lépéseket és európai szintű kutatást kíván meg.

7.2.2.2 Az intézkedések és a kutatás biztosan nem azt jelenti, hogy akármilyen uniós beavatkozás történjen az európai általános és szakoktatási és szakképzési rendszerek meglévő struktúráiba: azok sokszínűsége felbecsülhetetlen gazdasági forrást jelent, amit ki kellene használni.

7.2.2.3 Alternatív formákat és bevált gyakorlatokat tudnak kínálni annak érdekében, hogy az európai általános és szakoktatási, valamint szakképzési rendszerekkel megismertessék az új feltételeket, valamint kísérleti alkalmazásokat és innovatív intézkedéseket, amelyekkel az oktatási rendszereket a lisszaboni célkitűzések, más főbb uniós célok és olyan módszerek felé lehet irányítani, amelyek az új, érvényes globális tudás megközelítését, keresését, előtérbe helyezését és hasznosítását szolgálják.

7.2.2.4 Ebben a kontextusban és különösen a termelékenységre és annak folyamányaira való tekintettel az Uniónak – mint az *acquis communautaire* alapján mindig – olyan szerepe van, amit hangsúlyoznia és támogatnia kell, különösen helyi és regionális szinten.

7.2.2.5 További és nagyon fontos dimenzió az, hogy az Unió részt vesz az európai általános és szakoktatási és szakképzési rendszerek új struktúráinak és összefüggéseinek kritikai szemléletében. Ez jelentősen csökkentheti a gazdasági költségeket annak révén, hogy a tagállamok nevében és azokkal együttműködve keresi, ismeri fel és támogatja a vonatkozó új és legjobb gyakorlatokat. Végül a koordináció nyitott módszerét alkalmazva nagyobb mobilitást és dinamizmust hozhat a közös célokért való egész küzdelemben.

7.2.3 Az EGSZB harmadik álláspontja arra vonatkozik, hogy hogyan lehet bármilyen típusú tanulási folyamatot beilleszteni a gazdasági, szociális és környezetpolitika fenntarthatóságába. Ez az EGSZB legösszetettebb, ugyanakkor legkézzelfoghatóbb álláspontja. Tapasztalatok támasztják alá, és helyes gyakorlatnak tekinthető ⁽¹⁾.

7.2.3.1 Ez az álláspont azon az alapelven nyugszik, miszerint az olyan súlyos problémák, mint a túlélés és a fenntartható fejlődés, a termelékenység, a versenyképesség vagy a tudásalapú társadalom megvalósítása nem oldhatók meg a mindennapok realitásától eltávolodva, a fentiekől elszigetelt intézkedések vagy választások révén. Nem oldhatók meg azonban egyéni problémákként, szétaprózott intézkedésekkel sem. A társadalomnak kell megoldania, integrált megközelítéssel és elkötelezett egyéni és közösségi részvétellel. Ezért van az, hogy a termelékenység „hogyanjára” vonatkozó, központi EGSZB-javaslat az európai, nemzeti és ágazati szinten túl rámutat a helyi szintre, a fenntartható fejlődést szolgáló integrált politikákra és a szociális partnerek közötti ⁽²⁾, valamint – tágabb értelemben – a szervezett civil társadalom és a helyhatóságok közötti együttműködés minden formájának erőteljes megerősítésére, amely a közös célkitűzések megvalósítását célozza ⁽³⁾.

⁽¹⁾ További részletek a csatolt, helyi tanulást, fenntartható fejlődést és oktatást szolgáló, többcélú központra vonatkozó cselekvési tervben találhatóak.

⁽²⁾ Jellemző pozitív példa a szociális partnerek által 2002 márciusában, európai szinten lefektetett prioritásoké, amelyek arra törekednek, hogy előmozdítsák a készségek és képességek élethosszig tartó fejlesztését – és ez támogatandó.

⁽³⁾ Az Európai Tanács 2004. március 25–26-i ülésén a következőket foglalta Következtetései (43. pont): „A változás támogatása és átfogása túl kell, hogy mutasson a kormányok szintjén. A támogatás megszerzése érdekében az Európai Tanács felkéri a tagállamokat, hogy a nemzeti megállapodásokkal és hagyományokkal összhangban, a szociális partnerek, a civil társadalom és a közigazgatási szervek bevonásával építsenek ki partneri kapcsolatokat a reform érdekében.”

7.2.3.2 A javaslat a tudást, a know-how-t és az újítást világítja meg, mint az együttműködés és a közös célkitűzések központi fontosságú célt képviselő, összetartozó tárgyát.

7.2.3.3 Az egyéni és vállalati fenntarthatóság ösztönzői, a világban jelenleg folyó tevékenységek ismerete és ami különösen fontos, az egyéni és a kollektív fejlesztési törekvések kölcsönös támogatása az a fontos hajtóerő, ami biztosítja a javaslat megvalósíthatóságát.

7.2.3.4 A javaslat kidolgozásának ideális eszköze az élethosszig tartó tanulás bevezetése lenne, amelyet a nemzeti oktatási és képzési rendszerek meglévő rugalmatlanságain kívül lehetne létrehozni, minden, a belső versenyképes termelőrendszer természetéből adódó végtől mentesen.

7.2.3.5 Mindenesetre és azon szolgáltatásoktól eltekintve, amelyeket az élethosszig tartó tanulás – mint átfogó tanulási és oktatási rendszer – ma vagy a jövőben kínál, haladéktalanul létre kell hozni (politikai és társadalmi) kényszerek és ösztönzők egy olyan rendszerét, amely révén az európai oktatási és képzési rendszerek továbbléphetnek ⁽¹⁾ annak érdekében, hogy saját célkitűzéseiket a lisszaboni célkitűzésekhez igazítsák. E célkitűzések elsősorban a következőkre kell, hogy irányuljanak:

- a tudásalapú gazdaság, az új gazdaság és a globalizált piac igényei;
- a munkaerőpiac igényei a tudományok és a technológiai választások hatása alatt meghatározottak és kidolgozottak szerint;
- a vállalkozás, a termelékeny kollektív szellem, az újításnak mint általános dolognak társadalmi elfogadása és kivitelezése és különösen az újító termelő tevékenységek támogatásának igénye.

7.2.3.6 A fenti ösztönzők kedvező és vonzó atmoszférát kell, hogy teremtsenek a képzés és az élethosszig tartó tanulás számára. Az oktatási intézmények közötti, és legfőképpen az oktatási intézmények, a vállalatok, a civil társadalom és a helyi hatóságok közötti együttműködés támogatásával, a lisszaboni célkitűzéseknek megfelelő eljárások és intézkedések támogatása érdekében megteremtett légkör.

⁽¹⁾ További részleteket a Görög Iparszövetség által készített, a vállalkozások 2005-2007-ig terjedő időszakra vonatkozó vállalati követelményekről szóló, témába vágó tanulmánya tartalmaz, amely feltárássá júniusban került sor (<http://www.fgi.org.gr>).

8. A kötelezettségek megosztása és a finanszírozás kérdése

8.1 A közös célkitűzések megvalósítását célzó, többoldalú folyamat részét alkotó **felelősségmegosztás** – elsősorban a globalizáció kontextusában – olyan összetett kérdés, ami objektív és szubjektív tényezőket is magában foglal. Ezek a következők:

- a működési keret elismerése és jóváhagyása az érintett felek által,
- a közös célkitűzések és a megvalósításuk igényének elismerése és jóváhagyása,
- a teljesítés előrehaladását és a folyamat kiegyensúlyozottságát érintő feltételek,
- az adott célkitűzések megvalósításának ösztönzői,
- a teljes projekt sikerének esélyei.

8.1.1 E háttérrel szemben az egyének, csoportok, vállalkozások vagy helyi közösségek szakmai alap- vagy továbbképzés – és még inkább az élethosszig tartó tanulás – folyamatában való részvétele a célok, eszközök és ösztönzők tisztázásától függ. Az ebből következő felelőségek nemcsak az oktatás és képzés területének szakembereire vonatkoznak. Politikai és társadalmi következményekkel is járhatnak, és az alábbiak szerint oszthatók fel:

8.1.1.1 A **politikai felelősség** elvileg zökkenőmentes és átlátható működési keret létrehozására vonatkozik, a gazdasági, társadalmi ill. egyéb működési forma feltételeire és korlátaira való tekintettel. A vonatkozó preventív irányelvek kidolgozása, a politikai és gazdasági irányítás kiválasztott formáinak megszilárdítása és az irányelvek finanszírozása a politikai felelőségek körébe esik.

8.1.1.2 A **civil társadalom, a szociális partnerek és a helyi és regionális hatóságok** szintén jelentős felelősséggel tartoznak az élethosszig tartó tanulás átfogó irányelvének támogatásában. Ez alapvetően a tanulási környezet létrehozását illető célok, módok és eszközök népszerűsítésére vonatkozó felelőséget érinti. Az együttműködés különféle típusainak megtervezésére és a szükséges, minden átfogó intézkedésekre vonatkozó felelőséget is érinti. Végül érinti az eseti alapon, együttesen jóváhagyott, kiválasztott irányelvekben és intézkedésekben való részvétel ösztönzőinek kidolgozására és biztosítására vonatkozó felelőséget is.

8.1.1.3 **A vállalati** felelősségnek gazdasági és társadalmi oldala is van. A vállalatok feladata, hogy meghatározzák a feladatok megvalósíthatóságának feltételeit és korlátait. A vállalatoknak ezenkívül folyamatosan fel kellene mérniük a készségeket és tudást illető igényeiket úgy, hogy egyénileg és más közeli termelőkkel együttműködve szakmai képzési programokat tartanak. Ez természetesen elsősorban a KKV-kra vonatkozik, akik közelebbi kapcsolatban állnak működési környezetükkel és tanácsot és támogatást kénytelenek keresni abban a társadalmi és gazdasági környezetben, ahol működnek, mivel számukra nehéz dolog, hogy egyedül hajtsanak végre teljes oktatási intézkedéseket. Ez a pont a vállalkozások társadalmi felelősségével kapcsolatos kérdést is illusztrálja. Ez a dimenzió rendkívül fontos a gazdasági globalizáció kontextusában, mind a vállalkozások, mind azok társadalmi környezetének életképessége tekintetében.

8.1.1.4 Végül az **egyéneknél** egy sor kötelezettségük van az élethosszig tartó tanulási folyamatban való részvételükre vonatkozóan. Ez kihat a nézőpontok, a jelenlegi események és tények látásmódjának, a tanulással és tudással való összefüggéseinek változásaira és az életmód egészének változásaira, valamint arra, hogy hogyan szervezik és használják fel a szabadidőt. Következésképpen – és elsősorban a foglalkoztatottak idősebb csoportjának esetében – az élethosszig tartó tanulás folyamataiban való részvételüket érintő felelősségeikkel együtt kell, hogy járjanak bizonyos kényszerítő erők és jelentősebb ösztönzők. A felelősségek ilyen kombinációja körébe tartozik az egyének szabadidejének felhasználása, valamint az újítás és az új technológiák által létrehozott hozzáadott értékű részesedésük is.

8.2 A képzés **finanszírozásának kérdése** és legfőképpen az élethosszig tartó tanulás finanszírozása szintén összetett dolog.

8.2.1 Az Európai Unió alapjogi chartájának 14. cikke alapján az Unió minden polgárának „joga van az oktatáshoz és a szakmai továbbképzéshez való hozzáféréshez”. Ennélfogva – minden szintre és területre együttesen vonatkozó – állami feladat, hogy megteremtse e jogok biztosításának előfeltételeit. A feladat alapvető részét képezi a szükséges pénzalapok garantálása.

8.2.2 Az állami kötelezettségen túl azonban a megvalósíthatóság hajtóerejét általában véve alapvetően a gazdaság – elsősorban kívülről irányuló – versenyképessége, valamint az ezzel kapcsolatosan kialakított együttműködés fogja szolgálni.

8.2.2.1 Az oktatás finanszírozásának állami felelőssége semmilyen módon nem zárja ki a munkavállalók és vállalatok közös felelősségét. Ez a közös felelősség általában nem vonatkozik a szakképzés területére, és semmi esetre sem a vállalatok belülről kínált képesítő és továbbképző tanfolyamokra, hanem

inkább azokra a céges tanfolyamokra, amelyek célja az adott vállalkozás számára hasznos készségek biztosítása. A vállalatoknak folyamatos képzési lehetőséget kell biztosítaniuk dolgozóik számára, hogy megfelelhessenek a technológiai és szervezeti korszerűsítés kihívásainak és a bővítési igényeknek. Evégett a cégeket és a dolgozókat egyaránt segíteni és erősíteni kell a szociális partnerek által közös megegyezéssel javasolt különféle ösztönző intézkedésekkel. Az effajta ösztönző intézkedésekre a szociális partnerek már utaltak az ellenőrzésről szóló 2004-es második közös jelentésben, a készségek és a képességek élethosszig tartó fejlesztésére való törekvés tárgykorában. A jelentés első fejezetének második bekezdésében ez olvasható: „Az országos jelentések illusztrálják a szociális partnerek által használt sokféle eszközt, amellyel mobilizálhatók az élethosszig tartó készségfejlesztésbe történő hatékony befektetéseket támogató erőforrások. Egyes eszközök a hatóságokkal (akár európai, akár nemzeti) együttműködve kerültek bevetésre (EU-alapok használata, adókedvezmények, új alapok létrehozása stb.). Egyes eszközök még konkrétabban a készségfejlesztés egyéni finanszírozására irányulnak”.

8.2.2.2 Mindenesetre a versenyhez kapcsolódó tanulás és tudás megszerzését érintő befektetésekre a helyi, a regionális és az iparági szakemberek és testületek hosszú távú produktív partnerkapcsolatainak összefüggésében kellene tekinteni. Az ilyen befektetések nem a közkiadások támogatására korlátozódnak, hanem a különféle eredetű erőforrások sorát vonják be. Minden forrásfelhasználást összevetve a kiadások és a tevékenységek hozzájárulnak a készségek javításának hosszú távú folyamatához.

8.2.3 Az alapszintű közoktatás feladata – ami a szakképzés területére is vonatkozik – szintén differenciált, eseti megközelítést igényel. Először is az EU bizonyos régiói és népességcsoportjai gazdasági különtámogatást igényelnek, másodsorban bizonyos szektorok és iparágak – a KVV-k nem kevésbé – külön figyelmet érdemelnek.

8.2.3.1 A képzés-finanszírozást minden szinten biztosító testületek fontosnak kell, hogy tekintsék az újítás ösztönzését és a működési valóság növekvő érzékenységének fejlesztését – különösen ott, ahol a KKV-k érintettek.

8.2.3.2 Az élethosszig tartó tanulás gyakorlati alkalmazását érintő finanszírozás ilyen, eseti megközelítése természetesen tiszteletben kell, hogy tartsa az átláthatóságot és a megfelelő szinten, azaz a szociális partnerek és a civil társadalom együttműködésével és jóváhagyásával kell kezdődnie.

8.2.4 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a képzéssel és az élethosszig tartó tanulókkal kapcsolatos erőforrások ésszerűbb elosztása sürgető. Ez vonatkozik mind a forráselosztás módjára, mind azoknak a befektetés minőségére gyakorolt hatására.

8.2.4.1 Az EGSZB azt javasolja, hogy készítsenek a vonatkozó kutatások alapján magas szintű jelentést, a következő tartalommal:

- a képzés és élethosszig tartó tanulás pénzügyi forrásainak és eszközeinek listája minden szinten,
- minőségi színvonaluk értékelése,
- annak értékelése, hogy hogyan illeszkednek a hivatalos iskolai rendszerekhez,
- hatásuknak – mint befektetés – elemzése és összevetése.

8.2.4.2 Ez a kutatás a jelenleg nem látható kérdések feltárására is szolgál. Bizonyára megmutatná a helyes gyakorlat eseteit is, amelyek a képzés fejlesztésének további általános irányelveihez adnának útmutatót, az élethosszig tartó tanulás átfogó rendszerének egyértelmű célját kitűzve.

9. A legjobb gyakorlat egy példája: a helyi szintű fenntartható fejlődés átfogó folyamata

9.1 Az ADEDY – a görög köztisztviselők háromszintű szak szervezete – nemrég folytatott egy programot az élethosszig tartó tanulásról, aminek címe: „Az élethosszig tartó tanulás mint személyi jog a XXI. század európai társadalmi modelljének kontextusában”. A program, amelyet többek között az Oktatási és Kulturális Főigazgatóság finanszírozott, két éven keresztül folyt, és 2004 januárjában fejeződött be. Három földrajzilag eltérő, görögországi regionális igazgatási körzet (Kozani, Kalamata/Messinia és Khalkida/Evvia) mintája szolgált alapul.

9.2 Útjára indult a regionális szakszervezeti tisztségviselők és általánosabban a civil társadalmi szervezetek és helyhatóságok regionális tagjai ismertségének növelését szolgáló kezdeményezés, amelyet a lisszaboni célkitűzések megvalósítását célzó helyi együttműködés kialakításának igénye hívott életre, és amely az élethosszig tartó tanulást jelöli meg a megvalósítás eszközeként.

9.3 A kezdeményezés eredményeire vonatkozóan mindhárom esetben egyhangú döntés született a közös intézkedési keretekről⁽¹⁾, a következő főbb jellemzőkkel:

⁽¹⁾ Az Evvia (Khalkida) régióból származó, legutóbbi intézkedési keret a függelékben látható (csak görög és angol nyelven áll rendelkezésre). A másik két keret hasonló tartalmú.

- A gazdaság globalizálódása és a jelenkori technológiai fejlődés által napról napra alakuló új, politikai, technológiai, társadalmi és kulturális működési keret elismerése,
- A helyi közigazgatási szervek és a szervezett civil társadalom közötti együttműködés jóváhagyása helyi szinten, ami az új feltételek nyomán felmerülő működési problémák kezeléséhez és a fenntartható fejlődés jóváhagyott és reális célkitűzéseinek együttes megvalósításához nyújt alapot,
- Az élethosszig tartó tanulás alkalmazása, mint a fenntartható fejlődés eszköze (gazdasági, társadalmi és környezeti szempontból) és mint olyan eszköz, amely megbízható globális tudás létrehozására és megszerzésére szolgál,
- Ebből a célból a tanulást, fenntartható fejlődést és oktatást szolgáló, többfunkciós központ alapítása és működtetése vonatkozó esetekben.

10. Ajánlások

10.1 Az EGSZB a termelékenység mai problémájának lényegét általánosabban tekintve megéri az oktatás és képzés korlátait, de ugyanakkor tudja azt is, hogy mi megvalósítható jelenleg, a folyamatos képzésre vonatkozóan a következőre kívánja felhívni a holland elnökség figyelmét:

10.1.1 A folyamatos képzést elméletileg felnőtteknek szánták. Egy pár évvel ezelőttig sikeresen kielégítette az egyszerű készségek iránti igényeket, olyan időkben és iparágakban, ahol technológiai fejlesztések történtek. Ez magyarázza, hogy ez a képzési forma miért fejlődött jobban a másodlagos termelőszektorban.

10.1.2 A jelenlegi gazdasági helyzetben a technológiai és egyéb fejlesztések gyorsabban és egyértelműen szélesebb körben történnek, és mindennekeftett még átfogóbbak. Ezek ellenőrzése és megfeleltetése a készségeken kívül rátermettséget⁽²⁾ is igényel. Ez azt eredményezi, hogy a folyamatos képzés ma biztosított formájában nem megfelelő és talán haszontalan vállalkozás.

⁽²⁾ Rátermettség: egy személy bizonyított képessége arra, hogy a legtöbbet hozza ki a hozzáértéséből, készségeiből, képesítéseiből vagy tudásából annak érdekében, hogy sikeresen kezelje mind a családi, mind az új munkahelyi helyzeteket és követelményeket (Forrás: Európai szakmai képzési kutatás második jelentése - vezetői összefoglaló - CEDEFOP kiadvány)

10.1.3 A technológiai fejlesztések ütemével párhuzamosan azok hatóköre egy sokkal szélesebb korszakán található munkavállalók modern jelleme által megkívánt képzési igényt hozott létre minden termelői ágazatban. Korábbi képzési gyakorlatokat alkalmazva megkísérelték ezeknek az elvárásoknak a részleges teljesítését, de nem sok eredménnyel, mert azok nem feleltek meg az objektív modern igényeknek. Ez alól kivételt képeznek a szociális partnerek által iparági szinten tett egyes erőfeszítések.

10.1.4 Jelenleg tehát eddig a pontig értek el Európában a folyamatos képzéssel: ezen a ponton nagy szükség van a fejlesztésre, és infrastrukturális, kulturális okok miatt és/vagy a vonatkozó helyes gyakorlatok és tapasztalatok hiánya miatt nem lehet ezt az igényt kielégíteni.

10.1.5 A fenti helyzet megoldása új megközelítést tételez fel a következőkre vonatkozóan:

- mit jelent ma a folyamatos képzés?
- kit érint (korcsoportok és iparágak)?
- hogyan fejleszthető eredményesebben?
- hogyan finanszírozható?

10.1.5.1 Az első két kérdésre elméleti válasz adható, és azokat már megválaszolták a lisszaboni menetrend, az élethosszig tartó tanulás és a tudásalapú társadalom és gazdaság kontextusában. A harmadik kérdésre azonban nem született még válasz. Az Európai Tanács⁽¹⁾ ismételten döntéseket hozott, amelyek célja a vonatkozó – néhány esetben részletezett – kötelezettségek teljesítéséhez szükséges mobilizálás megvalósítása; azonban nem ért el jelentős eredményt.

10.1.6 A számos vállalkozás európai hálózatba szervezése és a munkavállalók mobilitása a szakmai politika európai dimenzióját igényli. Az EU-tagállamoknak oktatási rendszereik különbözőségei ellenére úgy kell magukra tekinteniük, mint egy „képzési térségre”. A következő pontok különlegesen fontosak az EGSZB számára:

- a folyamatos képzés beépítése iskolai oktatást követő képzésként az élethosszig tartó tanulás integrált EU-programjába, azonnali alkalmazásra⁽²⁾, az európai képzési célkitűzések

(1) Tipikus mondat olvasható a 2004. március 25–26-i ülés Következtetések 10. pontjában: „Az Európai Tanács egyetért azzal, hogy a már vállalt kötelezettségek jobb végrehajtásának igénye ma a legfőbb probléma.”

(2) Az Európai Tanács ugyanazon ülésén megfogalmazott Következtetések tartalmazzák ezt az álláspontot: „Elismeri továbbá, hogy az élethosszig tartó tanulás pozitív hatással van a termelékenységre és a munkaerő-kínálatra, támogatja egy integrált EU-program jóváhagyását 2005 során, valamint azt, hogy 2006-ig minden tagállamban nemzeti stratégiát dolgozzanak ki.”

megfogalmazása ellenére, amelyek bár elismerik a kötelezettségeket, ajánlásokat tehetnek a nemzeti szakképzési rendszerek előre tekintő reformjaira vonatkozóan, figyelembe véve a foglalkoztathatóság elősegítését. Arra lenne szükség, hogy a program kapcsolódjon az élethosszig tartó tanulás európai dimenziójához, valamint érje el, hogy az alapszintű szakképzés az ismeretek állandó és szükséges frissítésének része legyen.

- az említett program működési és kreatív összekapcsolása és annak beépítése a fenntartható fejlődés főbb célkitűzésére való törekvésbe,
- ezt a kapcsolódást az európai irányvonalak, a vonatkozó nemzeti stratégiák és mindenekfelett a civil társadalom és a közigazgatási szervek, valamint az egész oktatási világ közötti együttműködés kontextusában olyan decentralizálttá és személyre szabotttá tenni, amennyire lehet,
- a szociális partnerek és különösen a közöttük európai, nemzeti és ágazati szinten létrejött, vonatkozó együttműködési megállapodások lehető legjobb kihasználása e célból,;
- a vonatkozó, a közigazgatási szervek és a civil társadalom közötti, alapvetően helyi szinten létrejött együttműködés megszilárdítása és annak legjobb kihasználása,
- a képzések tartalmát a feltételezett piaci igényekhez kell igazítani, továbbá biztosítani kell, hogy a képzés tartalma a lehető legszélesebb körű legyen,
- az élethosszig tartó tanulás megkönnyítése a képesítések oktatási célkitűzéseinek meghatározása révén, ami a foglalkoztathatóság legjobb garanciáját jelenti,
- a gazdasági tudás nagyobb mértékű átadása már középiskolai szinten, valamint fejlett személyiségeket eredményező oktatás, különösen az egyéni felelősség és az önállóság terén;
- a foglalkoztathatóság növelése tanonckodás (gyakorlati vonatkozású képzés pl. vállalkozásoknál) révén,
- a tagállamok közötti mobilitás és cserék elősegítése érdekében minden szinten erősíteni kellene az idegen nyelvek tanulását,

– a humán erőforrásért felelős állomány – elsősorban az idősebb szakemberek - külön képzése azzal a céllal, hogy a cégen belül alap- és továbbképzési tervek révén jó vezetést biztosítsunk a cég és a munkavállalók számára,

– nagyobb törekvés arra, hogy összehangolják és biztosítsák a szakképzési bizonyítványok és szakképesítések kölcsönös elismerését.

10.1.7 A megszilárdított európai oktatási együttműködés fenti célkitűzéseire, azaz hogy átfogó és egységes módon kell kezelni azt a lemaradást, ami a lisszaboni célok megközelítése terén jelentkezik, jól megfontolt politikai választásokat kell eszközölni, mégpedig a következőket:

– a különféle munkavállalók finanszírozásához elegendő források és az érintett képzés mélysége,

– a szükséges oktatói gárda megtalálása európai léptékben,

– modern tanulási keret és környezet kialakítása,

– minden szintű igazgatási szerv, a szociális partnerek és általában véve a civil társadalom tudatossága, aktív jelenléte és részvétele,

– az oktatási kezdeményezések bármely kedvezményezettjéhez, azok szállítóihoz kapcsolódó szerepek és kötelezettségek, valamint az összes kezdeményezés ellenőrzését célzó intézkedések világosabb meghatározása helyi, nemzeti és európai szinten,

– és végül az egész kezdeményezés és a kezdeményezés tartalma és célkitűzései jelentőségének támogatását szolgáló, intenzív mobilizálás.

Brüsszel, 2004. október 28.

10.1.8 Az EGSZB nézete szerint a fenti javaslat végrehajtása során felmerülő, legnehezebb problémák a finanszírozásra és arra vonatkoznak, hogy hogyan lehet a helyi erőket (közigazgatási szervezeteket és a civil társadalmat) bevetni.

10.1.8.1 Az EGSZB egy korábbi véleményében már kifejtette, hogy „a lisszaboni célkitűzések elérését célzó európai érdekű befektetéseket nem szabad figyelembe venni a költségvetési hiány kiszámításakor”⁽¹⁾. Az EGSZB nézete szerint a fentiek tükrében az élethosszig tartó tanuláshoz rendelt alapok pozitív hatással vannak mind a tudásalapú Európa építésére, mind a fenntartható fejlődés előmozdítására.

10.1.8.2 Az élethosszig tartó tanulás és a fenntartható fejlődés fókuszának helyi szinten történő átadása új energiákat szabadítana fel, nagyobb mértékű mobilizálódást hozna létre, és az egész folyamatot átláthatóbbá tenné.

10.1.8.3 Az európai oktatási döntések végrehajtását és eredményességét kialakító, elősegítő és ellenőrző, összehangoltabb, átfogóbb és hatékonyabb eljárás egyengetné az utat azelőtt, hogy az Unió visszanyerje azt a területet, amit a termelékenység és a lisszaboni célkitűzések megvalósítása szempontjából elvesztett.

10.1.8.4 Végül az oktatási tevékenység – család, iskola és munkahely – hagyományos küzdőtereinek nagyobb kihasználása és jobb koordinálása felgyorsítaná a haladást. Abszolút szükséges egy ilyen fellendülés azon fő kihívásra adott válaszként, miszerint az Uniót 2010-ig a világ legdinamikusabb tudásalapú gazdaságává kell tenni.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Lásd a HT C 110., 2004.04.30. (előadó: **S. Florio**) vélemény 5. pontját